

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΠΑΡΑ ΤΑΙΣ ΑΡΧΑΙΑΙΣ
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΣΙΝ.

Ἐσχον τὴν εὐτυχίαν ν' ἀκολουθήσω ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν σειράν τῶν μαθημάτων καθηγητοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ πολυμάθεια ἦτο ποιητικὴ καὶ βαθεῖα. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὁ λίαν ἰδιότροπος, ἐπέτρεπεν ἡμῖν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νὰ προσδιορίζωμεν ἐπὶ τοῦ πίνακος, καθ' ἑκάστην δεκαπενθημερίαν, τὸ θέμα ὁμιλίας ἣν ἔδει νὰ ποιήσῃ ἄνευ προπαρασκευῆς τινος. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀστεῖός τις, λαβὼν τὴν κιμωλίαν, ἐχάραξε τὴν λέξιν «χιτών.» Ἡ ὥρα σημαίνει, ὁ δὲ καθηγητὴς εἰσέρχεται ἐμβριθῶς ὡς ὁ Ἀτλας, ὅστις, καθ' ἃ γινώσκουσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται, ἔφερε τὸν κόσμον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ. Μεγάλῃ ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξὶς ἡμῶν ὅτε ἤρχισεν ἀπαθῶς νὰ ἐξιστορῇ τὰ τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐνδύματος μετ' εὐγλωττίας διαρκεσάσης καθ' ὅλην τὴν παράδοσιν.

Ὁ καθηγητὴς Σνάϊντερ ἀπέθανεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά του ἐπιζῇ, διότι συνήντησα ἑκτοτε τινὰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὡμολογήσαμεν ἀμοιβαίως ὅτι λίαν ἐνδιεφερόμεθα διὰ τὰ ἐνδύματα—παλαιὰ ἢ νέα—ἐνεκεν τῆς φιλοσοφίας ἣτις ὑπολανθάνει. Τὸ καθ' ἡμᾶς, αἱ ἐφημερίδες τοῦ συρμοῦ οὐ μόνον τυγχάνουσιν οἱ διαγγελεῖς τῆς ματαιότητος, ἀλλὰ καὶ προκαλοῦσι σκέψεις σπουδαιοτάτας.

Προτίθεμαι νὰ ἐπιφέρω παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν Ἰσραηλιτῶν γυναικῶν. Σήμερον ἀναφύεται ἡ ἐπομένη σπουδαιοτάτη ἐρώτησις: «Τίς εἶναι ὁ ῥάπτῃς σας; Ποία εἶναι ἡ ῥάπτριά σας;» Ἐν ᾧ ἐβουλευόμην ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀνεκάλυψα ὅτι οἱ Ἑβραῖοι δὲν εἶχον ῥάπτῃς καὶ ῥάπτριάς. Ἐν τῷ Ταλμούθ μόνον γίνεται κατὰ πρῶτον μνεία ῥαπτῶν. Αἱ γυναῖκες τῶν Ἰσραηλι-

τῶν ἐγίνωσκον νὰ κατασκευάζωσιν οὐ μόνον τὰς ἑαυτῶν ἐσθῆτας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν μικρῶν αὐτῶν τέκνων καὶ τῶν ἰδίων συζύγων. Ὅποιον προτέρημα καὶ ὁποία οἰκονομία! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ ἠπεῖλει ἡμᾶς ἀπεργία ῥαπτῶν, ὁ *Punch* (ἀγγλικὴ σατυρικὴ ἐφημερίς) ἐξεδόθη μετ' εἰκονογραφίας παριστώσης ἀδελφούς καὶ συζύγους φέροντας ἐνδύματα κατεσκευασμένα ὑπὸ τῶν ὠραίων δακτύλων τῶν ἑαυτῶν γυναικῶν καὶ ἀδελφῶν· τὰ ἐνδύματα δὲ ταῦτα ἦσαν ὅλως παράδοξα. Οὐδόλως δὲ ὀφείλομεν νὰ ἐκπλαγῶμεν ὅτι ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἄγαμοι παρ' Ἑβραίοις· διότι ἐὰν πᾶσαι αἱ τότε γυναῖκες ὡμοιάζον πρὸς τὴν περιγραφομένην ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παροιμιῶν, θὰ ἦτο ἀληθὴς οἰκονομία ἢ ὑπανδρεία.

Φαίνεται ὅτι ὁ στολισμὸς τῶν γυναικῶν κατὰ πρῶτον ὑπῆρξεν ἀπλούστατος, καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἀφαιροῦμεν τὸ σέβας ἀπὸ τὴν Εὐαν βεβαιοῦντες ὅτι ἡ ἐνδυμασία αὐτῆς διεκφεύγει πᾶσαν περιγραφὴν. Οὐδόλως γίγνεται μνεία κομμωτῶν πρὸ τοῦ Ἑζεκιήλ· καθ' ὅλα ὅθεν τὰ φαινόμενα ἡ Ἰσραηλιτις ὑπεχρεοῦτο ἡ ἰδία νὰ κοσμήῃ τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν. Δυσχευρίσθησαν τινὲς ὅτι αὕτη κατωπτρίζετο ἐν ῥυακίῳ· ἐγὼ ὁμῶς δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι περιῆλθεν εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν. Δύναται τις τάχα νὰ φαντασθῇ γυναῖκα ἄνευ κατόπτρου; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐν τῇ Ἑξέδῳ γίνεται μνεία κατόπτρων καὶ ἐν γένει φρονοῦσιν ὅτι αἱ γυναῖκες ἔφερον κάτοπτρον (1) εἰς σχῆμα δακτυλίου, ὥστε ἤρκει νὰ ὑψώσῃ τὴν χεῖρα ἵνα κατοπτρισθῶσιν. Ὀφείλομεν ἄρα γε νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι ἡ ματαιοφροσύνη ἦτο ἐμφυτον ἐλάττωμα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἢ ὅτι ἐπενόησαν τὸ ἄριστον τοῦτο μέσον ὅπως ἀποφεύγῃ τὸν κόπον τοῦ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ καλλυντήριον; Πρὸς λύσιν ζητήματος τό-

(1) Τὰ κάτοπτρα ἦσαν τὸ πρῶτον ἐκ μετάλλου, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ἐν γένει ἦν στρογγύλον καὶ τὸ πλαίσιον δι' οὗ περιεβάλλοντο συνήθως ἦτο πλουσιώτατον.

σον σπουδαίου ἀπητείτο τῶντι ὁ Σνάϊδερ.

Δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βεβαίωτατοι ὅτι ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Μὴ τάχα τὸ ἐνδύεσθαι καὶ ἐκδύεσθαι δὲν ἀποτελῇ τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τῆς γυναικός; Ποία ἄλλη μᾶλλον εὐάρεστος συνομιλία ὑπάρχει διὰ γυναῖκα παρὰ διάλογος μετὰ τῆς ραπτρίας της, καὶ τυγχάνει ποτὲ εὐτυχεστέρα ἢ ὅταν ἐμφανίζεται μετὰ νέας ἐσθήτος; Ἄς μὴ ἐνθυμηθῶμεν τὰ συκόφυλλα καὶ ἄλλους στολισμοὺς ἀναλόγους. Τὰ ἐφόρεσαν καὶ αὐτὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου (1), ἀλλὰ βεβαίως ὁ συρμός οὗτος δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Ἐν τούτοις, οὐδόλως ἀδύνατον τολμηρὰ μοδίστρα νὰ ἀναστήσῃ τὸν συρμὸν αὐτόν.

Πρὶν ἢ ἀναφέρω τὰ καθ' ἑκάστα, ὀφείλω νὰ κάμω ἐνταῦθα δύο γενικὰς παρατηρήσεις. Πρῶτον ὑπῆρχε μεγάλη ταυτότης μετὰ τοῦ ἱματισμοῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ τῶν γυναικῶν, συνισταμένης τῆς κυρίας διαφορᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὸ μῆκος τοῦ ἐνδύματος. Ἀπόδειξις τῷ ὄντι περιπαθῆς τῆς ταπεινώσεως τῶν γυναικῶν· γνωρίζομεν δὲ ὁποίους ἀγῶνας τινὲς τούτων καταβάλλουσι σήμερον διὰ νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς ἡμᾶς καθ' ὅλα. Ἐπειτα δὲ ἡ τέχνη δὲν διεδραμάτιζε τότε τόσον σπουδαῖον μέρος, ὅσον σήμερον, ἐν τῇ γυναικείᾳ καλλονῇ. Ἡ Σιλλὰ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Κάεν, ὅτε ἄφινε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς κόμην κατερχομένην μέχρι ὀσφύων:

«Ἐμὴ τυγχάνει, ἀγαπητὲ μνηστήρ.»

Τὸ πρῶτον ὑπερ ἠθέλεν ἐκπλήξῃ ἡμᾶς ἐξετάζοντας τὴν ἱματιοθήκην κυρίας Ἰσραηλίδος τυγχάνει ἡ ποσότης τῶν ἐσθῆτων. Ναι, αἱ Ἰσραηλίδες ἠγάπων τὸν στολισμὸν, καὶ ἡ πολυτέλεια παρ' Ἑβραίοις ἐ-

πεδεικνύετο διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ποικιλίας τῶν ἐνδυμάτων (1). Ἡ δαψίλεια τῶν καλλωπισμάτων καὶ τῶν κοσμημάτων προήχθη μετ' ὀλίγον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐδέησε νὰ προβῶσιν οἱ ἄνδρες εἰς διαμαρτυρήσεις. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι, τῶν σχέσεων μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀποδειχθεισῶν συχνοτέρων, αἱ γυναῖκες ἐβαρύνθησαν τὴν πρώτην ἀπλότητα. Ἐμελέτησαν μετὰ προθυμίας καὶ εἰσήγαγον τοὺς συρμούς τῶν σοφῶν Αἰγυπτίων, τῶν κομψῶν Φοινίκων καὶ τῶν πολυτελῶν Περσῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωβ, ὁ τοσοῦτον ὑπομονητικὸς, καταβοᾷ ἐναντίον τῆς καταχρήσεως τοῦ γυναικείου κόσμου, καὶ πάντες ἀνεγνώσαμεν τὴν λαμπρὰν διατριβὴν τοῦ Ἡσαίου κατὰ τῶν «γυναικῶν τῆς ἐποχῆς,» τὰς ὁποίας ἐπιπλήττει εἰρωνικώτατα ὅτι ζῶσι μόνον διὰ νὰ ὦσιν ἄρεσται, καὶ ὅτε δὲν ἐπιποθεύσιν ἢ «νὰ βλέπωσι καὶ νὰ ἐπιδεικνύωνται» (2).

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη ἐν πρώτοις τὸν ἐσωτερικὸν χιτῶνα «*la ketouei tunica*. Τὸν χιτῶνα τοῦτον ἔφερον ἐπίσης καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες· ἀλλὰ ὁ τῶν γυναικῶν ἦτο φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐξ ὑφάσματος λεπτοτέρου. Κατεσκευάζετο δὲ ἐξ ἐρίου ἢ ἐκ νήματος χρώματος κυανοῦ ἢ λευκοῦ καὶ ἐνίοτε ἦν ραβδωτός· ἀργότερα δὲ—χάρις εἰς τοὺς Πέρσας—ἡ μέταξα ἀντικατέστησε τὸ ἔριον ἢ τὸ νῆμα. Τὸ ἐνδυμα τοῦτο ἔφερον ἀμέσως ἐπὶ τῆς σαρκὸς καὶ συνεχῶς παριστάνουσιν ὡς γυμνὸν τὸ τοιαυτοτρόπως ἐνδεδυμένον ἄτομον, ὅπερ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ 19ου αἰῶνος σημαίνει ὅτι ἦτο «παρημελημένον». Ὁ ἀνατολικὸς ἱματισμὸς οὐδόλως προσηρμόζετο καλῶς εἰς τὸ σῶμα, ὁ δὲ χιτωνίσκος ἦν κατ' ἀρχὰς ἐνδυμα ἀνάρμοστον, ἄνευ χειρίδων, κατερχόμενον μέχρι τῶν γονάτων. Βαθμηδὸν κατεσκεύασαν αὐτὸ στενώτερον, καὶ οἱ Πέρσαι οἵτινες ἦσαν οἱ Ἄλ-

(1) Λέγουσιν ὅτι ἡ Νοεμά, σύζυγος τοῦ Λάμεχ, εἰσέγαγε τὴν χρῆσιν τοῦ ἐκ βάμβακος πανίου.

Σημ. Ὁμήρου. Ἐν τῇ Γενέσει σύζυγοι τοῦ Λάμεχ ἀναφέρονται Ἀδά καὶ Σιλλὰ, ἡ δὲ Νοεμά ἦν θυγάτηρ τοῦ Λάμεχ ἐκ τῆς Σιλλὰ.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ζ'.)

(1) Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Βίβλῳ· «Πλούσιος τυγχάνεις ἐν ἱματίοις ἔσο ἡγεμὼν ἡμῶν.»

(2) Ὁ Ἡσαίας ἀριθμεῖ εἴκοσιν ἐν εἰδῇ γυναικείου κόσμου.

κιδιάδαι ἢ ὀπαδοὶ τοῦ συρμοῦ (*dandys*) (1) ἔφερον τὸ ἔνδυμα τοῦτο μακρότατον. Ἐν τούτοις πάντες δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποστῶσι τὴν πρόσθετον ταύτην δαπάνην.

Ἐπειτα εὗρισκέ τις εἰς τὴν ἱματιοθήκην τῶν πλουσίων τὸ *sadīr*, ὅπερ δηλοῖ μεταφραζόμενον «ἀσπρόρρουχα ἐκλεκτά», κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ τρίτου κεφαλαίου τοῦ Ἑσαίου ὑποθέτω δὲ ὅτι ἔφερον τοῦτο ἄνωθεν τοῦ χιτωνίσκου. Ἐν τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν ἡ αὐτὴ ἑβραϊκὴ λέξις μεταφράζεται ἄλλως.

Μετὰ τοῦτο γυναῖκες τινὲς ἔφερον δεύτερον ἔσωθεν ἔνδυμα· τοῦτο δὲ ἦτο χιτῶν μακρὺς καὶ εὐρύς, μετὰ ἢ ἄνευ χειρίδων, γνωστὸς παρὰ τοῖς Ἕλλησι, τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς Φοίνιξι. Μετεχειρίζοντο δὲ διὰ τὸ ἔνδυμα τοῦτο ὕφασμα πολύτιμον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ὕφασμένα ἢ κεντημένα ἄνθη καὶ ἄνθρωποι· ὁ δὲ γύρος τοῦ τραχήλου ἦτο πλήρης στολισμάτων· τὰ ἄνθη ἦσαν ἐκ πορφύρας βαθυτάτης καὶ τὰ ἄκρα ἐκ χρυσοῦ καὶ χρωμάτων λαμπόντων. Ἐπειτα ἤρχετο ἡ ζώνη ὅπως συγκρατῇ τὴν ἐσθῆτα· ἡ ζώνη δ' ἐκείνη ἦτο πρᾶγμα σπουδαιότατον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσι, καθὼς γινώσκουσι τοῦτο κάλλιστα οἱ ἀναγινώσται τοῦ Ὁμήρου. Ἡ ὕλη ἐκ τῆς ὁποίας κατασκευάζετο ἡ ζώνη αὕτη ἐποίκιλε συχνάκις, κατὰ τὴν διάθεσιν ἢ μᾶλλον τὸ βαλάντιον τῆς φορούσης αὐτήν. Αἱ κοιναὶ ζῶναι ἦσαν ἐκ βύρσης καὶ στενώταται. Τινὲς αὐτῶν κατασκευάζοντο ἐκ μετάξης ἢ ἐκ χρυσοῦ μετὰ πορπῶν ἀργυρῶν. Ἐφερον δ' αὐτάς περὶ τῆς ὀσφύος· ἀλλ' αἱ γυναῖκες τὰς ἔθετον κατωτέρω ἢ ἡ ἄνδρες. Συχνάκις δὲ προσῆρτον εἰς τὴν ζώνην μικρὰς φιαλίδας ἀρωμάτων, καὶ ἐνίοτε κομψὸν θυλάκιον ἐν ᾧ ἔθετον χρήματα καὶ ἄλλα ἀξίας πράγματα.

Τέλος, ἤρχετο τὸ «σιμλὰ» εἶδος μακροῦ καὶ εὐρέος ἐπενδύτου μετὰ οὐράς ἣν θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς αἱ σημεριναὶ κυρίαι ἂν εἶχον. Κατ' ἀρχὰς τὸ ἔνδυμα τοῦτο συνίστατο ἐκ τεμαχίου ὕφασματος τετραγώνου, ὁμοίου πρὸς μέγα σάλι· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν κατασκεύαζον τοῦτο ἐκ τριχῶν καμήλου, ἔπειτα δὲ ἐκ βάμβακος. Τὰ κατὰ τὴν καλοκαιρίαν φερόμενα «σιμλὰ» ἦσαν ἐξ ὕφασματος ἐλαφροῦ, εἶδους ἐκ τοῦ λεγομένου παρ' ἡμῖν βύσος (μουσελίνα), τὸν δὲ χειμῶνα μετεχειρίζοντο ἐν γένει ὕφασμα χονδρότερον. Τὸ «σιμλὰ» ἐχρησίμευε πρὸς τούτοις ὡς τάπης ἢ ὡς ἐφάπλωμα. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, ὅστις περὶ πολλῶν διέταττε—π. χ. ὅτι δὲν ἤθελε μεταχειρισθῇ τις μίγμα ἐξ ἐρίου καὶ βάμβακος εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὕφασμάτων—ὥριζεν ὅτι, ἐὰν ἄνθρωπός τις ἠναγκάζετο ἐκ πενίας νὰ καταθέσῃ ὡς ἐνέχυρον τὸν ἐπενδύτην του, νὰ τῷ ἀποδίδηται πρὸ τῆς νυκτός. Τὸ «σιμλὰ» προσεδένετο διὰ χρυσῶν καρφοβελονῶν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὁπόθεν κατέπιπτε διὰ πτυχῶν χαρυσσῶν ἄνωθεν τῶν ἄλλων ἐνδυμάτων. Τινὲς τῶν ἐπενδυτῶν τούτων πρέπει νὰ ἦσαν λαμπροί. Ὅθεν, καθὼς ἤδη εἶπον, ἡ ἱματιοθήκη κυρίας Ἰσραηλίδος ἦτο πλουσία. Ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Κριτῶν, ἡ Δεβόρα, ὁμιλοῦσα περὶ τῶν λαφύρων τὰ ὁποῖα ἡ μήτηρ τοῦ Σισάρα ὑποθέτει ὅτι ἔλαχον ὡς μερίδιον τοῦ υἱοῦ τῆς, ἐκφράζεται τοιοῦτοτρόπως·

«Ἴσως τώρα διαμερίζονται τὰ λάφυρα καὶ ἐκλέγουσι διὰ τὸν Σισάρα τὴν ὠραιότατην τῶν αἰχμαλώτων, φέρουσιν ἐνδύματα ποικιλόχρσα κεντητά »

«Ἡ ἐσθῆς τῆς εἶναι ἐκ μετάξης καὶ πορφύρας,» εἶπεν ὁ βασιλεὺς Σαμουήλ.

Οἱ Φοίνικες ἐξεῖχον ἐν τῇ ὑφαντικῇ καὶ τῇ βαφικῇ· ἦσαν δὲ περίφημοι διὰ τὸ βαθύκυανον καὶ τὴν πορφύραν. Οἱ Πέρσαι ἐφημίζοντο διὰ τὴν μέταξάν των· οὐδόλως δ' ἀμφίβολον ὅτι οὗτοι ἐπρομήθευσαν εἰς τὰς γυναῖκας τῶν Ἰσραηλιτῶν τὰς μεγαλοπρεπεστάτας ἐσθῆτάς των.

(1) *Dandys* εἶναι λέξις ἀγγλική, σημαίνει δὲ τὸν ἐπιτηδευόμενον εἰς τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς τρόπους, τὸν κομψευόμενον, ὅστις ὄχι μόνον ἀκολουθεῖ τακτικῶς τὸν συρμόν, ἀλλὰ καὶ τὸν δημιουργεῖ. Σ. Μ.

Ἦδη μαθόντες τὰ κυριώτερα ἐνδύματα μεταβῶμεν εἰς τὸν κόσμον. Μακρὰ κόμη ἐθεωρεῖτο βεβαίως μέγας στολισμός. Τὸ ἐξῆς λέγεται περὶ τῆς Σουλαμίτιδος.

«Ἡ κόμη σου εἶναι ὡς ποίμνια αἰγῶν.»

Ἐπὶ τινα χρόνον ἦν τοῦ συρμοῦ ν' ἀφίνωσι τὰ μαλλία κρεμαστὰ καὶ νὰ θέτωσιν ἀπλῶς ἐπ' αὐτῶν ταινίαν, ὅπερ ἀναντιρρήτως τυγχάνει ὁ ἀπλούστατος καὶ ὠραιότατος τῆς κεφαλῆς κόσμος. Ἄλλ' ἀργότερα, ὅταν αἱ γυναῖκες δὲν εἶχον πλέον ἄλλο τι εἰς τὸν νοῦν των, παρὰ τὸ νὰ φαίνωνται ὠραῖαι, ἐπλεκον τὴν κόμην των, τὴν περιέστρεφον δι' ὅλων τῶν δυνατῶν τρόπων, ἀλείφουσαι αὐτὴν δι' ἀρωματικοῦ ἐλαίου ἢ καλύπτουσαι μὲ κόνιν χρυσῆν! Ἐνίοτε συνέστρεφον αὐτὴν (ἐσγούραινον) καὶ ἐσχημάτιζον στεφάνην γιγαντιαίαν ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ἢ μᾶλλον ἐτίλουν αὐτὴν εἰς μακροὺς βοστρύχους κρεμαμένους. Αἱ φιλάρεσκαὶ νεάνιδες καὶ αἱ νέαι χῆραι αἱ χρήζουσαι παρηγορίας ἄφινον νὰ πίπτῃ χαριέντως ἐπὶ τοῦ μετώπου μικρὸς βόστρυχος ὅστις ἐσχίαζε τὰς ὀφρῦς. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ ἀριθμήσῃ τοὺς ἀπείρους καὶ διαφόρους στολισμοὺς τοὺς ἐφευρεθέντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν; Αἱ γυναῖκες τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐδανείζοντο τοὺς τῶν ἄλλων ἔθνων. Ἡ Ἰεζάβελ ἦτο θιασῶτις τῆς τέχνης τοῦ στολίζεσθαι· ἐπεχρωματίζετο δὲ καθημερινῶς, καὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τὴν πρωτὰν πείου χρώματος θὰ ἦσαν τὸ ἐσπέρας ἡ κόμη καὶ τὸ πρόσωπόν της. Αἱ Ἰσραηλίδες δὲν ἔβαφον μὲν τὴν κόμην των, διευθέτουν δ' αὐτὴν καθαρῶς. Ἀλλὰ πῶς, μὲ τί; Ἀγνοῶ, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αὐταὶ δὲν εἶχον κτένια. Ἐψιμμουθίου δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῶν, καθὼς γίγνεται σήμερον ἐν τῷ 49ῳ αἰῶνι· κατέβαλλον δὲ ἰδιαιτέραν φροντίδα διὰ τὰς ὀφρῦς καὶ τοὺς ὀνυχὰς των.

Ἡ καλύπτρα ἔκτοτε ἦτο ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ καὶ οὐδεμία δὲ ὑπῆρχε δεινότερα ὕβρις ἐκείνης, περὶ ἧς παραπονεῖται ἡ Σουλαμίτις.

«Οἱ φυλάσσοντες τὸ τεῖχος μοὶ ἀφῆρσαν τὴν καλύπτραν μου.»

Ἐν τούτοις αἱ γυναῖκες δὲν ἐκαλύπτοντο τόσο ἀυστηρῶς, ὅπως πράττουσι τοῦτο σήμερον αἱ γυναῖκες τῆς Ἀνατολῆς. Ἰπῆρχον δὲ διάφορα εἶδη καλυπτρῶν, ὧν ἐν ἡτο εἶδος ἐπωμίδος ἐλαφρᾶς, τὴν ὁποίαν ἔφερον ὡς σήμερον φοροῦσι τὸ περιμαστιδίον (*fichu*)· μετ' αὐτὸ δὲ ὑπῆρχε πέπλος τὸν ὁποῖον ἐνέπηγον εἰς τὸν κεκρύφαλον καὶ ὅστις κατήρχετο ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπιπτετο πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἐν ᾧ ἄλλος τις, προσδεδεμένος κάτωθεν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπιπτεν ἐπὶ τοῦ στήθους.

Ἀλλὰ ὁ στολισμός, δι' οὗ οἱ πλούσιοι Ἰσραηλιταὶ ἐπεδείκνυν τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῶν, ἦτον ἡ κίδαρις. Οἱ πτωχοὶ ὤφειλον νὰ ἀρκεσθῶσι θέτοντες περὶ τὴν κεφαλὴν τεμάχιον ὑφάσματος. Αἱ κιδάρεις τῶν πλουσίων ἦσαν ποικιλόχροοι καὶ ἦσαν περιτειλιγμένα· διαφοροτρόπως· τινὲς μάλιστα εἶχον σχῆμα ὑψηλοῦ πύργου. Αἱ γυναῖκες ἔφερον ἐπίσης κατὰ τινὰς περιστάσεις στεφάνους. Ἐῴλισσον δὲ πρὸς τούτοις περὶ τὴν κεφαλὴν των διαφόρους λεπτὰς ταινίας καταληγούσας εἰς αἰχμήν.

Τὰ σανδάλια καὶ αἱ περικνημίδες ἦσαν ἄγνωστοι· ὑπεδέοντο δὲ διὰ τῶν ἐκ βύρσης πελμάτων, προσδεδεμένων διὰ δύο λωρίδων. Αἱ γυναῖκες αἵτινες περὶ ὅλων ἐν γένει τῆς ἐνδυμασίας των ἐμερίμων, καὶ τοῦτο δὲν θέλει δυνηθῇ βεβαίως νὰ ἐκπλήξῃ ἐκείνας αἵτινες σήμερον εἶναι μακρὰν τοῦ νὰ μὴ ἐνδιαφέρωνται πρὸς ζεῦγος ὑποδημάτων καλῶς κατεσκευασμένων ἢ πρὸς κομψὰς συρτάς ἐμβάδας, εἶχον σανδάλια καὶ λωρίδας ἐκ βύρσης βεβαμμένης· τὸ βαθὺ κυανοῦν καὶ τὸ ἰάνθινον χρῶμα καθὼς καὶ τὸ πορφυροῦν ἦσαν τὰ προσφιλῆ χρώματα. Ὁ Σολομὼν ἐθαύμαζε πολὺ τὰ σανδάλια τῆς Σουλαμίτιδος, καὶ χωρὶς ἀμφιβολίας καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων καλυπτομένους πόδας της, διότι λέγει:

«Πόσον ὠραῖοι εἶναι οἱ πόδες σου, ὦ ἡγεμονόπαις! ἕνεκεν τῆς χάριτος τῶν σανδάλίων σου.»

Ἐφερον δὲ περίξ τῶν σφυρῶν ψέλλια χρυσᾶ καὶ ἀλύσσους ἀργυρᾶς μετὰ κωδωνίσκων ἐπίσης χρυσῶν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡσαίου, μετεχειρίζοντο ταῦτα διὰ νὰ ἐλκύωσι τὴν προσοχὴν τῶν διαβατῶν· ἀλλὰ βεβαίως ὅλαι αἱ γυναῖκες δὲν ἐκίνουν τὰ κωδωνιά των, καὶ δὲν ἐκαμνον σημεῖα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τῷ ἥκιστα τιμίῳ τούτῳ σκοπῷ· οὐδὲ δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Ἡσαίου περιγραφόμεναι γυναῖκες ἦσαν τὸ ἔθνος ὅλον.

Ἡ γυνὴ τοῦ Ἱεροβοάμ ἦτον ἐγνωσμένη διὰ τὸ μουσικὸν αὐτῆς βῆμα. Οἱ κωδωνίσκοι ἦσαν συνήθως προσκεκολλημένοι εἰς τοὺς κρίκους διὰ τινος ὀβελοῦ. Θὰ ἦτον ἴσως εὐτυχὴς ἰδέα νὰ ἀναστήσωσι τὸν συρμὸν αὐτόν· ἐπωσδήποτε, ὑποβάλλω τὴν πρότασιν ταύτην εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐν πολυτελείᾳ ὥραιων τῶν συγχρόνων ἡμῶν. Ἐκτὸς τῶν ἐνδυμάτων καὶ λοιπῶν αἱ ἀνέφερα, ὑπῆρχον εἰσέτι πολλὰ ἄλλα πρόσθετα, περὶ τῶν ὁποίων νομίζω περιττὸν νὰ ὁμιλήσω.

Μεγάλην ἐποιοῦν χρῆσιν ἐλασμάτων καὶ μιτρῶν ἢ διαδημάτων· αἱ τελευταῖαι δ' ἦσαν ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου καὶ ἔφερον αὐτὰς ὑπὸ τὸ ἔλασμα βαινούσας ἐκ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ὠτός. Τὰ ἐνώτια ἦσαν κόσμος τετιμημένος· ἀναφέρουσι τινὰ ζυγίζοντα 1700 «σίκλα» (1) χρυσοῦ, καὶ ὄντα τόσον εὐρέα, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ περάσῃ τὴν χεῖρά του. Ἄν καὶ τὰ νῦν ἐνώτια, ἀμέτρως πλατέα, φαίνονται ὅτι εἶναι τοῦ νέου συρμοῦ, ἃς ἐλπίζωμεν ὅτι δὲν θὰ λάβωσι ποτὲ τοιαύτας διαστάσεις. Ἐφερον προσέτι διάφορα δακτυλίδια εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν προσδεδεμένοι μικροὶ κωδωνίσκοι ἐκ κέρατος ἢ χρυσοῦ. Ἀλλὰ ὁ προσφιλέστερος δακτύλιος ἦτον ὁ ἐπὶ τῆς ρινὸς φερόμενος. Διετρύπων τὸν ἀριστερὸν ρώθωνα καὶ διεπέρων κρίκον ἐξ ἐλέφαντος ἢ ἐκ μετάλλου. Καθ' ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν δύσιν, ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι δεινὴ· ἀλ-

λὰ, τωόντι, κατὰ τί εἶναι βαρβαρώτερον τὸ τρύπημα τῆς ρινὸς ἀπὸ τῶν ὠτων; Καὶ τί, ἐρωτῶ, ἀποτροπαιότερον παρὰ τὰ βαρέα ταῦτα κοσμήματα τὰ ὁποῖα κρέμονται εἰς τὰ ὦτα νεανίδος; Ἡ συνήθεια ἠθέλησε νὰ προσφέρωσιν οἱ νεανίσκοι τῇ μνηστῇ των δακτύλιον διὰ τὴν ρίνα. Ἄρα γε ἐντεῦθεν ἡ γένεσις τῆς παροιμιώδους φράσεως; Ἀλλ' οὐχί, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἰσραὴλ ὁ σύζυγος συνήθως ἤγετο ὑπὸ τῆς ρινός!

Ἐφερον δὲ συνήθως τὰ ψέλλια εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα, καὶ τινὰ τόσον μεγάλα ἦσαν, ὥστε ἐπροχώρουν μέχρι τοῦ ἀγκῶνος. Τὰ δάκτυλα ἐκυσμοῦντο διὰ δακτυλιδίων· περίξ δὲ τοῦ τραχήλου κατήρχοντο χρυσᾶ ἄλυσσοι κατασκευῆς τελείας ἢ σειραὶ μαργαριταρίου, ἐν αἷς ἀνηρτῶντο σφαιρίδια ἢ κωδωνίσκοι χρυσοῖ.

«Αἱ παρειαί σου, ἔλεγεν ὁ Σολομών, ὅστις κάλλιον πολλῶν ἡμῶν ἐγίνωσκε τὰς γυναῖκας, εἶναι κεκοσμημέναι διὰ σειρᾶς πολυτίμων λίθων, καὶ ὁ τράχηλός σου ἀπὸ ἀλύσσους χρυσᾶς.»

Συνήθεια ἦτο νὰ προσδένωσιν εἰς τὰς ἀλύσσους κοσμήματα, ὧν τινὰ οὐδὲν ἐσήμαινον, π. χ. ὁ σταυρὸς, τὸν ὁποῖον ἤδη φέρουσιν αἱ γυναῖκες· ἄλλα πάλιν ἐχρησίμευον ὡς φυλακτά. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ κροτάλια, ὄντα στρογγύλα ὡς ἡ σελήνη, μικρὰ φιαλίδες πλήρεις μυρωδικῶν, ὄφεις καὶ μικρὰὶ πλάκες χρυσᾶὶ ἢ ἀργυρᾶὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐχαράσσοντο λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπέδιδον μαγικὴν δύναμιν. Δὲν εἶμαι δὲ βέβαιος ἂν καὶ ἡμεῖς ἀπηλλάχθημεν ἐντελῶς ἀπὸ ὅλας ταύτας τὰς δεισιδαιμονίας.

Φαίνεται ὅτι αἱ Ἰσραηλίτιδες δὲν ἔφερον χειρόκτια. Αἱ χεῖρες αὐτῶν δὲν ἦσαν παρ' αὐταῖς ἀπλοῦς στολισμός· διότι μετεχειρίζοντο ταύτας πρὸς ἐργασίαν καὶ οὐδεὶς διανοήθη ποτὲ ὅτι ἐτύγγανον ἦτον ὥραιαι, ὡς κατασταθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου ὀλίγον μελαναί. Ἀλλ' οὐδὲ ρινόμακτρα εἶχον. Εἶμαι βαθέως τεταπεινωμένος, διότι ὤφειλον νὰ πραγματευθῶ περὶ τόσον δεινοῦ πράγματος καὶ αἰσθάνομαι

(1) Βάρος καὶ νόμισμα τῶν Ἰουδαίων.

ὅτι μετὰ παρομοίαν ὁμολογίαν δὲν μοι μένει πλέον ἄλλο τι εἰμὴ νὰ περάνω τὸν λόγον μου.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ὅλων, νομίζω ὅτι θαλαμηπόλος Ἰσραηλῆτις (διὰ νὰ μὴ ὁμιλήσω περὶ τοῦ συζύγου) ἐδικαιούτο νὰ σεμνύνηται διὰ τὴν κυρίαν της, ὅτε αὕτη ἦτο ἐν στολῇ. Βεβαίως τὸ ἔργον (τὸ ἐνδύεσθαι) ὥφειλε νὰ διαρκῇ πολὺ, ὃ δὲ σύζυγος πολλάκις ἔδει νὰ ὑπομένη ἕως οὗ ἡ γυνὴ τοῦ ἐτοιμασθῇ Ἀλλὰ ὁ

κύριος σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τῆς γυναικὸς δὲν εἶναι τὸ νὰ συνειθίσῃ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν ὑπομονήν ;

(*Dublin Magazine.*)

Μετάφρασις Ἑλένης Χ. Σ. Γεωργιάδου,

Μαθητρίας τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς ἁγίας Φωτεινῆς.